

برنامه های دکتر علی ربیعی وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی

دکتر علی ربیعی مدرک کارشناسی مدیریت دولتی را از دانشگاه تهران اخذ نموده و فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی (علوم اجتماعی) از دانشگاه علامه طباطبایی بوده است. وی دارای مدرک دکتری تخصصی مدیریت استراتژیک می باشد.

مقدمه

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی عهده دار مسئولیت سه وزارت خانه سابق کار و امور اجتماعی، رفاه و تامین اجتماعی و تعاون است که هنوز مسئولیت تطبیقی آن به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده و عملاً بطور تفکیکی اداره می گردد.

این وزارتخانه نقش مهمی در عرصه های مهم حیات اجتماعی و اقتصادی دارد. حوزه های متعددی نظیر خدمات بیمه ای، صندوق های سرمایه گذاری، آسیب های اجتماعی، نظام آموزش فنی و حرفه ای، تنظیم بازار کار، صیانت از نیروی کار، تقویت کمی و کیفی بخش تعاون و عرصه های مهم دیگری را شامل می شود که اگرچه اساساً جمعیت کار مخاطب این وزارتخانه هستند، ولی به علت گستره ماموریت ها، تقریباً همه آحاد جامعه تحت تاثیر سیاست ها، برنامه ها و اقدامات این وزارتخانه قرار دارند.

با توجه به تاثیرگذاری مجموعه سیاست ها، راهبردها و برنامه های وزارتخانه بر آحاد جامعه خصوصاً جامعه متاثر از آسیب اجتماعی، ضروری است طرحی منسجم، همه جانبه و فراگیر در حوزه های ماموریت وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی تدوین شود.

اما این برنامه باید معطوف به:

۱. شناخت وضع موجود و چالش های آن

۲. شناسایی پتانسیل های ملی و منطقه ای

۳. طراحی واقع گرایانه برای وضعیت مطلوب

یقیناً دستیابی به اهداف و موفقیت این وزارتخانه در ابعاد اقتصادی و بالاخص ساماندهی بازار کار، تحت تاثیر سیاست های پولی و مالی، سیاست خارجی، ایجاد اعتماد در سرمایه گذاران داخلی و خارجی و بهبود فضای کسب و کار بر اثر سیاست های کلی بخش اقتصاد است. لذا اجرای مناسب آن نیازمند همکاری، همدلی و موفقیت سایر وزارتخانه ها و نهادهای اجرایی کشور است.

باتوجه به موارد فوق، کلیات این برنامه - با هدف دارا بودن موضعی کاربردی - در سرفصل های ذیل ارائه می گردد:

الف. تعاون

ب. رفاه اجتماعی

ج. روابط کار

د. اشتغال و آموزش

ه. اقتصاد معیشتی و بهزیستی

ز. حوزه اقتصادی و تولید

چشم‌انداز وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در دولت تدبیر و امید با اندیشه‌ای تعادل‌گرایانه و بهره‌مندی از «نظام جامع تدبیر کار و تولید و رفاه» و با استفاده از راهبردهای افزایش سطح حمایت، صیانت و رفاه اجتماعی، توانمندسازی و ارتقاء قابلیت‌های منابع انسانی، نیل به اشتغال کامل، تقویت فرهنگ و روح تعاون و گسترش تعاونی‌ها نگاهی نوین را می‌طلبد.

طراحی نظام جامع تدبیر کار، تولید و رفاه با ایجاد نگاهی نوگرایانه در سازماندهی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ان شاء الله سرآغاز فصلی است که با یاری باریتعالی در دوران تصدی مسئولیت این وزارتخانه با بسیج امکانات مادی و نیروی انسانی و به‌کارگیری پتانسیل‌های جامعه کار، تحولات شگرفی را در بخش‌های فوق رقم خواهد زد.

اهداف راهبردی برنامه

- کمک به بهبود فضای کسب و کار (DBI)
- توسعه نظام تأمین اجتماعی و افزایش رفاه اجتماعی
- اصلاح ساختار، بهبود بهره‌وری و سالم‌سازی حوزه اقتصادی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- تدوین، تصویب و اجرایی کردن سند کار شایسته
- ارتقای شاخص‌های کلیدی بازار کار (KILM)
- حفظ سطح اشتغال موجود و کمک به افزایش اشتغال پایدار و تلاش برای رسیدن به نرخ بیکاری مطلوب در افق چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴
- ارتقای کیفیت زندگی جامعه کار
- تلاش برای کاهش آسیب‌های اجتماعی و ارتقای کیفیت زندگی معلولان، بیماران خاص و گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی

- واقعی کردن نظام تعاونی و توسعه کارآمد و اثربخش نظام تعاونی؛ حرکت در جهت افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد ملی به ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی
- توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه با تکیه بر مشاغل خانگی و تعاونی‌ها
- کاهش تفاوت نرخ بیکاری در استان‌ها
- برقراری نظام چندلایه تأمین اجتماعی شامل مساعدت‌های اجتماعی، بیمه پایه اجتماعی و درمانی، بیمه‌های مکمل، بازنشستگی و درمانی؛ و افزایش ضریب پوشش بیمه‌های اجتماعی به آحاد مردم.
- ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی کشور در حوزه فعالیت‌های وزارت متبوع
- افزایش نرخ مشارکت نیروی کار و ارتقاء شاخص‌های بهره‌وری کار و سرمایه
- ارتقاء شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه کار
- تلاش برای کاهش حوادث ناشی از کار
- تلاش برای ارتقای کمی و کیفی آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی
- ارتقاء جایگاه و رتبه ایران در شاخص‌های دیدبان جهانی کارآفرینی (GEM)
- رویکردها و مأموریت‌های اساسی
- پایبندی به سیاست‌های اعتدالی در کنش و ساختار برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و اجرا
- رعایت اصل سه‌جانبه‌گرایی و مشارکت ذینفعان در تصمیم‌گیری‌ها
- افزایش سطح دانش، پژوهش و نرخ دانایی و تقویت مطالعات آینده‌پژوهی و تطبیقی در حوزه مأموریت‌های وزارتخانه
- گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه کار
- شغل‌آفرینی پایدار و مهار بیکاری
- ایجاد تعادل در بازار کار
- حمایت، صیانت و حفاظت از نیروی کار
- کاهش فقر و شکاف درآمدی و گسترش عدالت اقتصادی
- بهبود وضعیت رفاهی مردم، کاهش تورم و افزایش قدرت خرید خانوار جامعه کار

- تأکید بر ارتقای توسعه انسانی و تحقق عدالت اجتماعی در شاخص‌های درآمد، آموزش و سلامت
- مبارزه با فساد، رانت و تبعیض
- گسترش نظام چندلایه تأمین اجتماعی
- تأکید بر قانون‌گرایی و اجرای قانون کار، قانون تأمین اجتماعی، قانون بخش تعاونی اقتصاد، قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و قانون تشکیل سازمان بهزیستی
- توانمندسازی منابع انسانی کشور متناسب با سطح فعلی و آینده توسعه و بازار کار
- توانمندسازی تعاونی‌ها از طریق گسترش پژوهش و آموزش در نظام تعاونی
- ترویج و توسعه کارآفرینی
- طراحی فرایند مهندسی مجدد ساختار اقتصادی وزارت متبوع با رویکرد استقرار حکمرانی خوب
- فعال کردن سازمان‌های مردم‌نهاد در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی و به‌کارگیری آنها در ارتقای سطح خدمات حوزه بهزیستی
- ایجاد نظام جامع اطلاعاتی و تدوین بانک‌های اطلاعاتی حوزه کار، کارآفرینان، تأمین اجتماعی، تعاون، رفاه، آسیب‌های اجتماعی و به‌طور کلی نیل به شفافیت اطلاعاتی
- گسترش و ارتقاء فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی
- توسعه فرهنگ ایمنی و شرایط کار مناسب

محورهای برنامه

تعاون

- در بردارنده گزارش وضع موجود، چالش‌ها، قوت‌ها، اهداف، سیاست‌ها و خط مشی‌ها و اقدامات اجرایی

بخش تعاون در قوانین و مقررات

در بند ۲ اصل ۴۴ قانون اساسی با هدف تأمین استقلال و ریشه کن کردن فقر و محرومیت در جامعه ضوابطی به شرح زیر تعیین گردیده است:

تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار کسانی که قادر به کارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی شود و نه دولت را بصورت کارفرمای بزرگ مطلق در آورد.

در اصل ۴۴ قانون اساسی ساختار اقتصادی کشور بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی استوار گردیده و در ذیل آن مقرر شده است که ضوابط و قلمرو و شرایط هر بخش را قانون معین می‌کند. لذا قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ در سال ۱۳۸۷ تصویب و ابلاغ گردیده و سهم بخش تعاون در اقتصاد تا پایان برنامه پنجم توسعه ۲۵ درصد تعیین گردیده است:

۱- ایجاد و تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل

۲- قرار دادن وسایل کار در اختیار کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند.

۳- پیشگیری از تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص جهت تحقق عدالت اجتماعی

۴- جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت

۵- قرار گرفتن مدیریت و سرمایه و منافع حاصله در اختیار نیروی کار و تشویق بهره برداری مستقیم از حاصل کار خود

۶- پیشگیری از انحصار، تورم و اضرار به غیر

۷- توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی بین همه مردم

علاوه بر قوانین مذکور در قوانین و مقررات مختلف نیز حمایت‌های مالی و مقرراتی برای تعاونی‌ها در نظر گرفته شده است از آن جمله در ماده ۱۳۳ قانون مالیات‌های مستقیم ۱۰۰ درصد درآمد تعاونی‌های روستایی، عشایری، کشاورزی، صیادان، کارگری، کارمندی، دانشجویان و دانش‌آموزان و اتحادیه‌های آنها از مالیات معاف شده است. علاوه بر آن در ماده ۱۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۱۴۴، ۲۵ درصد درآمد شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی متعارف و شرکت‌های تعاونی سهامی عام از مالیات معاف شده و حمایت از تعاونی‌های متشکل از مرزنشینان نیز قوانین و مقررات بازرگانی دیده شده است.

سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور:

بر اساس تنها مطالعات انجام شده در سال ۱۳۷۵ سهم ارزش افزوده تعاونی‌های تحت پوشش وزارت تعاون در اقتصاد حدود ۸/۲ درصد بوده است. به لحاظ عدم آمارگیری بعدی سهم این بخش در اقتصاد دقیقاً مشخص نیست لیکن با در نظر گرفتن سایر شاخص‌ها از جمله نسبت شاغلین تعاونی‌های فعال به کل شاغلین کشور به طور تقریبی می‌توان برآورد نمود که سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور حدود ۵ درصد است.

ساختار بخش تعاونی در ایران:

۱- شرکت‌های تعاونی که با عضویت اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی در دو نوع تولیدی و توزیعی و در انواع، کشاورزی، صنعتی، معدنی، عمرانی، فرش و صنایع دستی، خدمات، تامین نیاز تولید کنندگان، تامین نیاز مصرف کنندگان، حمل و نقل، مسکن، اعتبار، مصرف آموزشگاهی و چند منظوره تشکیل شده‌اند.

۲- اتحادیه‌های تعاونی که با عضویت تعاونی‌هایی که موضوع فعالیت آنها واحد است در سطح شهرستان، استان و یا مرکزی (سراسری) تشکیل شده‌اند.

۳- اتاق‌های تعاونی که در راس هرم تشکیلاتی بخش تعاونی قرار دارند با عضویت شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در سطح شهرستان و استان تاسیس شده و اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران با عضویت اتاق‌های تعاون استان‌ها و اتحادیه‌های سراسری در سال ۱۳۷۲ تاسیس گردیده است. اتاق تعاون مرکزی علاوه بر دارا بودن وظایف و اختیارات اتاق بازرگانی و صنایع معادن ایران در ارتباط با تعاونی‌ها دارای وظایف و اختیارات خاص نیز می‌باشد.

چالش‌های بخش تعاون:

سهم فعلی بخش تعاون در اقتصاد کشور حدود ۵ درصد است به دلیل کم توجهی و عدم اتخاذ سیاست‌های اصولی و دقیق در جهت اجرای برنامه‌های ارتقای سهم بخش تعاون خوشبین‌ترین افراد دستیابی به هدف رشد و توسعه بخش تعاونی و افزایش سهم آن در اقتصاد به میزان ۲۵ درصد را تا پایان برنامه پنجم امکان‌پذیر نمی‌دانند و حتی معتقدند بر پایه واقعیات می‌دانی و با استمرار روند فعلی، امکان کاهش سهم تعاونی در اقتصاد نیز وجود دارد. بخشی از عوامل موثر در توسعه نیافتگی بخش تعاونی و عدم تحقق خواسته تعاونگران و مصلحان اجتماعی در رشد و توسعه متوازن این بخش مردمی در مقایسه با دو بخش اقتصادی دیگر به شرح زیر احصاء شده است:

۱- در مقدمه قانون اساسی ج.ا.ا آمده است که حکومت از دیدگاه اسلام برخاسته از موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی نیست و اقتصاد اسلامی نه همچون دیگر نظام‌های اقتصادی که منجر به تمرکز و تکاثر ثروت و سودجویی که عامل فساد و تباهی است (اعتراضات گسترده مردمی در کشورهای پیشرفته نشان از ناکارآمدی نظام سرمایه‌داری دارد)، اقتصادی است که در آن زمینه فعالیت مناسب برای بروز خلاقیت‌های متفاوت انسانی فراهم می‌شود و در اصول ۴۳ و ۴۴ آن بخش تعاونی که مشارکت فراگیر مردمی را به همراه دارد به عنوان محور فعالیت‌های اقتصادی شناخته شده است. لیکن سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اقدامات اجرایی انجام شده متناسب با این هدف بزرگ بوده است.

۲- به نظر می‌رسد سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان اقتصادی اهمیت بخش تعاونی را احساس نکرده‌اند. بخشی از این نقیصه ناشی از عدم معرفی توانمندی‌ها و قابلیت‌های تعاونی‌ها و آرایه طرح‌ها و برنامه‌های اجرایی کاربردی مناسب در سطح منطقه‌ای و ملی می‌باشد. لذا در تخصیص منابع، اعتبارات و حمایت‌های مالی و مقرراتی بخش تعاونی مورد غفلت بوده و مظلوم واقع شده است.

۳- تحولات اقتصادی دهه ۷۰ و ۸۰ چارچوب‌هایی که گروه کثیری از تعاونی‌ها در آن فعالیت داشتند را تغییر داد و تعاونی‌ها درگیر رقابتی شدید و نابرابر با سایر بخش‌های اقتصادی و شبه دولتی شدند. به لحاظ عدم آماده‌سازی قبلی و پشتیبانی و حمایت موثر، روند پرشتاب توسعه تعاونی‌ها دچار اختلال گردیده است و تعداد زیادی از تعاونی‌ها در این دوره با رکود و توقف فعالیت مواجه شدند

۴- استمرار دخالت در امور تعاونی‌ها به موجب موزهای قانونی که در قوانین مصوب در دهه‌های ۵۰ و ۷۰ که در شرایط متفاوت اقتصادی و اجتماعی به تصویب رسیده است و ادامه رویه‌های غیرقانونی که مواردی از آن توسط

هیات نظارت بر مقررات زدایی (هیات موضوع ماده ۷ قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴) شناسایی و اعلام گردیده، لیکن مورد توجه و اصلاح قرار نگرفته است.

۵- عدم تهیه مدل توسعه بخش تعاونی متناسب با شرایط خاص اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مناطق مختلف کشور در چارچوب آمایش سرزمین و منطبق با مزیت‌های نسبی هر فعالیت در منطقه همراه با پیش بینی اندازه و ابعاد شرکت تعاونی، ساختار و تشکیلات، پیوندهای عمودی و افقی که موجب هم‌افزایی و توانمندسازی تعاونی‌ها می‌شود.

۶- عدم تهیه طرح‌های جامع برای توسعه نفوذ تعاون در طرح‌های عمران و توسعه روستایی، ارائه خدمات و ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی.

۷- وجود قوانین و مقررات مزاحم و دست و پاگیر.

۸- به رغم صراحت قانون عدم واگذاری بنگاه‌های اقتصادی به تعاونی‌ها در شکل مذکور در ماده ۱۹ قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ که در آن اجازه واگذاری به روش اجاره به شرط تملیک و واگذاری مدیریت داده شد. لذا بخش تعاونی سهمی از واگذاری‌ها نداشته و در این میان تعاونی‌های سهام عدالت، صرفاً وظیفه خدماتی سهامداران عضو را عهده‌دار بوده و عملاً هیچگونه نقشی در مالکیت و مدیریت سهام ندارند.

۹- رکود و توقف تعداد زیادی از تعاونی‌های تولیدی کوچک و متوسط به علت افزایش قیمت تمام شده محصولات، ناشی از بالا رفتن هزینه‌های انرژی، پرسنلی (افزایش سالانه) و سایر هزینه‌ها از یک سو و محدودیت در نرخ عرضه محصولات موجب کاهش حاشیه سود مورد انتظار شده است.

۱۰- اشتباه و پرنوسان بودن برخی از سیاستهای پولی و بانکی و بالا بودن هزینه تامین مالی بر اغلب تعاونی‌ها که نیاز به سرمایه‌گذاری اولیه و سرمایه در گردش داشته‌اند، اثر منفی داشته و موجب کندی و یا توقف فعالیت آنها شده است.

۱۱- عدم تخصیص منابع و تسهیلات لازم جهت توانمندسازی تعاونی‌ها متناسب با افراد، در برنامه و بودجه ۵ ساله و بودجه سالانه کشور.

۱۲- دریافت اضافی از تعاونی‌ها در مقایسه با شرکتهای سهامی تحت عنوان ۴ درصد حق تعاون و آموزش.

۱۳- ایجاد محدودیت در تبدیل تعاونی‌های اعتباری آزاد واجد شرایط به بانک یا موسسه اعتباری به شکل تعاونی سهامی عام.

۱۴- نقص در قانون و مقررات و محدودیت در تشکیل تعاونی‌های اعتباری و اتحادیه‌های آنها برای تعاونی‌هایی که فعالیت اقتصادی دارند و عدم پیوند بین تعاونی‌های اعتباری و صندوقهای حمایت.

۱۵- محدودیت در تعامل با اقتصاد جهانی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی

۱۶- عدم دسترسی تعاونی‌ها به بازارهای نهایی

۱۷- تعدد مراکز سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری برای تعاونی‌ها که مانع از برنامه‌ریزی جامع توسعه بخش تعاونی شده است.

۱۸- توسعه‌نیافتگی فرهنگ تعاون در جامعه، پایین بودن سطح حضور و مشارکت اعضا در مجامع عمومی و اداره امور تعاونی‌ها

قوت‌ها

۱- تعاونی‌ها به عنوان تشکلهای اقتصادی و اجتماعی دارای توان و ظرفیت لازم برای سازماندهی اقشار و گروههای مختلف مردمی در جهت ایجاد توسعه انسانی پایدار می‌باشد.

۲- توانایی بالقوه و دارا بودن ظرفیت لازم برای کمک به سازماندهی و تنظیم بازار، حذف واسطه‌های غیر ضروری، حمایت از تولیدکننده و مصرف‌کننده

۳- وجود توان بالقوه در جذب سرمایه‌های کوچک مردمی و به‌کارگیری آن در جهت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های تولیدی و اشتغالزا

۴- دارا بودن ساختار مناسب برای جذب حمایت‌ها و کمکهای دولتی به منظور ایجاد توسعه اقتصادی همراه با عدالت اجتماعی خصوصا در مناطق کمتر توسعه یافته

۵- دارا بودن توان لازم برای ساماندهی و توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط

۶- توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد از طریق تامین نیازهای آنها به قیمت مناسب و افزایش سطح اشتغال مولد

اهداف

۱- برنامه‌ریزی علمی و اصولی برای ایجاد شتاب در افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور

۲- اقدام در جهت ایجاد تعاونی برای بیکاران (بند ۲ اصل ۴۳ قانون اساسی)

۳- کمک به استقرار عدالت اقتصادی و اجتماعی و توزیع عادلانه درآمدها از طریق گسترش مالکیت و حضور عام مردم در تعاونی‌ها

۴- ایجاد شرایط و امکانات لازم برای دهک‌های پایین (سه دهک اول) به منظور ایجاد اشتغال مولد و تامین نیازهای رفاهی آنها

برنامه‌های عملیاتی

۱- پیاده‌سازی رویکرد حذف مداخله دولت در امور اجرایی تعاونی‌ها

۲- اصلاح مقررات دست و پا گیر و ساده سازی و روان سازی آنها با هدف ارتقای استقلال، خودگردانی، تقویت و کنترل‌های داخلی

۳- تهیه مدل توسعه تعاون در چارچوب سند چشم‌انداز ج.ا.ا در افق ۱۴۰۴

۴- کمک در ایجاد شرایط لازم برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بخش تعاونی

رفاه اجتماعی

• الزامات ناشی از اسناد بالادستی

۱. رفاه اجتماعی در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی: «برخورداری از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و...»

۲. رفاه اجتماعی در سیاست‌های کلی دوره چشم‌انداز: «بهبود کیفیت زندگی، سلامت، امنیت غذایی، تربیت بدنی، رفع فقر، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر و تحقق عدالت اجتماعی»

۳. رفاه اجتماعی در قانون اساسی جمهوری اسلامی:

بندهای (۲) و (۴) از اصل بیست‌ویکم قانون اساسی:

۲- حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند و حمایت از کودکان بی سرپرست.

۴- ایجاد بیمه خاص بیوه گان و زنان سالخورده و بی سرپرست.

اصل بیست‌ونهم قانون اساسی: برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، ازکارافتادگی، بی سرپرستی، درراه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره حقی است همگانی. دولت مکلف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک یک افراد کشور تأمین کند.

بندهای (۱) و (۲) از اصل چهل و سوم قانون اساسی:

۱ - تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۲ - تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسائل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کار هستند ولی وسائل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر.

۴. رفاه اجتماعی در قانون برنامه پنجم توسعه:

مهم‌ترین احکامی که در برنامه پنجم توسعه در جهت اصلاح ساختار و توسعه نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مدنظر قرار گرفته عبارتند از:

- ایجاد ثبات، پایداری و تعادل در منابع و مصارف صندوق‌های بیمه بازنشستگی (ماده ۲۶)
- طراحی و استقرار نظام تأمین اجتماعی چند لایه (ماده ۲۷)
- افزایش کارآمدی و رقابت در بیمه‌های بازنشستگی و تقویت بیمه‌های تکمیلی (ماده ۲۸)
- ایجاد انسجام و یکپارچگی در بیمه‌های سلامت از نظر ساختاری و سیاستگذاری (ماده ۳۸)
- سطح‌بندی نظام خدمات حمایتی و توانمندسازی مددجویان نهادهای حمایتی (ماده ۳۹)

اهداف کلان ناشی از الزامات قانونی:

- گسترش و تعمیق نظام بیمه‌ای و تأمین سطح بیمه همگانی برای آحاد جامعه
 - بهبود سطح معیشت، سلامت (سلامت روانی - اجتماعی) آحاد جامعه ایرانی در راستای تحقق عدالت اجتماعی و کرامت انسانی
 - کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- مشکلات نظام کنونی:
- حوزه بیمه‌های اجتماعی
- فراگیر نبودن قلمروهای بیمه اجتماعی و پوشش جمعیتی ناکافی؛
 - عدم توجه به ارتباط بخش بیمه با بخش حمایتی و امدادی و افزایش نگاه حمایتی به صندوق در سالهای اخیر؛
 - مخاطره در پایداری صندوق‌ها به علت بلوغ صندوقهای بازنشستگی
 - وابستگی بیشتر صندوقهای بازنشستگی به بودجه عمومی دولت
 - عدم استفاده از روشهای نوین ارائه خدمات بیمه‌ای و وصول حق بیمه
- حوزه بیمه‌های سلامت (درمانی)
- همپوشانی‌ها و خلأها در پوشش بیمه‌های درمانی
 - روشهای بیمه‌ای متفاوت
 - باز بودن بسته خدمات و عدم ارتباط آن با منابع تخصیص یافته
 - عدم تعریف سطوح و بسته خدمات بیمه درمان بر اساس اولویت

- سطوح بالای پرداخت مستقیم از جیب
- بالا بودن میزان هزینه‌های کمرشکن سلامت در ایران با لغ بر (۳ درصد)، در حالی که میزان قابل قبول جهانی کمتر از یک درصد است.
- تنوع در شکل و فرم دفترچه‌های درمانی

حوزه حمایت‌های اجتماعی

- نداشتن سیاست اجتماعی مشخص در حوزه حمایتی و آسیب‌های اجتماعی
- پشت نوبتی بودن و خارج بودن بخش قابل توجهی از نیازمندان و افراد مستحق دریافت خدمات حمایتی از پوشش این نظام (عمدتاً به دلیل کمبود منابع و عدم سیستم شناسایی دقیق)
- سطح بسیار پایین پرداخت هزینه‌های کمک معیشتی
- نداشتن متولی مشخص در حوزه آسیب‌های اجتماعی
- رویکرد صرف سیاسی - امنیتی و قضایی - انتظامی به حوزه آسیب‌های اجتماعی
- جدی گرفته نشدن امور اجتماعی (به‌ویژه آسیب‌های اجتماعی)
- عدم توجه کافی به مسایل اجتماعی در کنار مسایل اقتصادی و سیاسی
- عدم ارزیابی مستمر طرح‌ها و برنامه‌های اجتماعی
- عدم ایجاد هماهنگی کامل بین سازمان‌های ارایه‌کننده خدمات در زمینه حمایتی و آسیب‌های اجتماعی.
- کمبود نیروی انسانی متخصص و کارآمد در سازمان‌های ارایه‌کننده خدمات در زمینه حمایت‌های اجتماعی.
- توجه به آسیب‌دیدگان اجتماعی بجای توجه به آسیب‌های اجتماعی.
- عدم توجه کافی به برنامه‌های اجتماع محور منطقه‌ای و محلی
- فقدان برنامه جامع در زمینه آسیب‌های اجتماعی در کشور.
- کم توجهی به آثار اجتماعی سیاست‌های و برنامه در حوزه‌های دیگر بالاخص در حوزه اقتصادی.
- عدم توجه جدی به مشارکت سازمان‌های غیردولتی در زمینه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی و کاهش اعتماد به آنها.
- درونی نشدن ارزش‌ها و هنجارهای دینی و اجتماعی

راهبردها و برنامه‌های پیشنهادی:

۱. اجرای احکام قانون برنامه پنجم در حوزه‌های مختلف رفاه اجتماعی در زمینه‌های زیر:

طراحی و استقرار «نظام جامع تأمین اجتماعی چند لایه» در جهت پوشش کامل جمعیت کشور

پوشش کامل و فراگیر جمعیت کشور در لایه‌های مختلف نظام جامع تأمین اجتماعی

تقویت منابع صندوق‌های بیمه‌ای و کاهش وابستگی آنها به منابع عمومی دولت

ساماندهی فعالیت‌های اقتصادی سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه در جهت تقویت سودآوری و کارآمدی آنها

اصلاح و تقویت روش‌های وصول حق بیمه و تداوم تأمین منابع مالی سازمان‌های بیمه‌گر

پرداخت به موقع دیون و تعهدات قانونی دولت به سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر

0 تلاش در جهت تکوین و فعالیت صندوق‌های بیمه ملی یا همگانی در دو عرصه بیمه سلامت (سازمان بیمه سلامت) و بیمه اجتماعی به منظور تضمین و تأمین حداقل زندگی در زمینه معیشت و سلامت

بهره‌مندی از توان شرکای اجتماعی کار در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌ها بخش رفاه اجتماعی

اجرای نظام «سطح بندی خدمات حمایتی» به تناسب نیازها و شرایط اقلیمی و اجتماعی کشور

۲. گسترش پوشش بیمه اجتماعی به اقشار مختلف جامعه مانند خویش‌فرمایان، شاغلان پاره‌وقت و فصلی، زنان خانه‌دار و... از طریق:

اجرای طرح «بیمه اجتماعی فراگیر» برای پوشش بیمه‌ای افرادی که مشمول بیمه‌های اجباری نیستند در سطح پایه و همگانی پایه؛

اصلاح مقررات بیمه‌ای در مورد «کارگران واحدهای کوچک صنفی» متناسب با مقتضیات شغلی و درآمدی آنان؛

تسهیل در مقررات تأمین اجتماعی در جهت کاهش فشارهای بوروکراتیک بر کارفرمایان و بنگاه‌های تولیدی؛

تقویت برنامه‌های اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی در جهت آگاه‌سازی کارفرمایان، بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران نسبت به حقوق و تکالیف قانونی خود و جلوگیری از تضییع حقوق قانونی آنها در فرایندهای اداری؛

بهبود نظام خدمت‌رسانی حوزه‌های بیمه‌ای و حمایتی و بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات در جهت تسهیل خدمت‌رسانی

طراحی سازو کارهای الزام آور برای استمرار پوشش بیمه‌ای و پرداخت حق بیمه

۳. اصلاح نظام بیمه سلامت کشور در چارچوب احکام قانون برنامه پنجم توسعه از طریق:

یکپارچگی و انسجام در ساختار بیمه‌های سلامت

استقرار نظام ارجاع و پزشک خانواده و پرونده الکترونیکی سلامت برای همه افراد جامعه

گسترش تعهدات بیمه پایه سلامت به تمامی خدمات مورد نیاز مردم در کنار کنترل تقاضاهای القایی و غیرضروری

ساماندهی بیمه‌های تکمیلی سلامت در جهت جلوگیری از اخلاف در بازار و تنظیم هزینه‌های نظام سلامت

تلاش جهت ایجاد پیوند بین خدمات صندوق بیمه عشایر و روستاییان با ارائه خدمات درمانی در حوزه روستایی و عشایر

همکاری در گسترش و تقویت سامانه نظام ارجاع مبتنی بر طرح پزشک خانواده

۴. اصلاح و تقویت نظام بیمه بیکاری در جهت حمایت از واحدهای تولیدی و کمک به بیکاران از طریق:

اصلاح قانون بیمه بیکاری به منظور رفع کاستی‌ها و تنظیم منابع و مصارف آن؛

برقراری نظام حمایتی برای بیکاران جویای کار؛

۵. توسعه و تقویت «نظام حمایتی و توانمندسازی» از طریق:

ارتقاء سطح خدمات حمایتی و کمک‌های معیشتی به تناسب شرایط و نیازهای منطقه‌ای

اصلاح نظام شناسایی، پذیرش، پوشش و حمایت از نیازمندان با حفظ حرمت و کرامت انسانی

توانمندسازی افراد قابل بازتوانی (حمایت از سازمانهای مردم نهاد و گروههای خودیار در حوزه توانمندسازی)

برنامه‌ریزی برای جذب منابع حاصل از هدفمندسازی یارانه‌ها در نظام حمایتی (ارایه پیشنهاد به دولت جهت سوق بخشی و سمت دهی مقوله هدفمندی یارانه‌ها به سمت خدمات اجتماعی و حضور فعال و موثر وزارتخانه و توابع آن در تداوم مرحله اول و پیاده‌سازی مرحله دوم آن با رویکرد استفاده از مکانیسم خدمات اجتماعی و پوشش‌های بیمه‌ای اجتماعی، بجای پرداخت غیرهدفمند یارانه نقدی)

تلاش در جهت ایجاد «کفایت» در خدمات اجتماعی و ارتقاء مستمر سطح و کیفیت خدمات اجتماعی

تلاش در جهت شکل‌دهی نظام جامع تکافل اجتماعی (کفالت مردم بطور اعم و اقشار نیازمند و گروه‌های هدف به‌طور اخص در مقابل پریشانیهای جسمی، روحی و اقتصادی) برای تضمین حداقلهای زندگی

تلاش در جهت تعریف و تبیین نظام چند لایه تامین اجتماعی با رویکرد سوق دهی مردم - به‌ویژه اقشار نیازمند و گروه‌های هدف - به سمت نظام بیمه‌ای با اعمال سیاستهای توانمندسازی، کارگستری و..

ایجاد دسترسی وسیع و عادلانه به خدمات اجتماعی برای همه مردم و به‌ویژه اقشار نیازمند و گروه‌های هدف و فراهم‌سازی فرصت‌های برابر بهره‌مندی از منابع و اموال عمومی با اعمال سیاست‌های تأمینی، جبرانی و صیانتی خاص برای مددجویان و ذینفعان

مشارکت در فعالیت‌ها و طرح‌های مربوط به توانمندسازی، مهارت‌آموزی، کارگستری اقشار نیازمند و گروه‌های هدف به‌منظور ارتقاء جایگاه آنان از حوزه امداد اجتماعی و حمایت اجتماعی به سمت بیمه‌های اجتماعی

طراحی و اجرای برنامه‌های مرتبط با گروه‌های هدف نظیر معلولان، کودکان بی‌سرپرست یا بدسرپرست، زنان سرپرست خانوار، افراد خیابانی، معتادان و مهاجرین با رویکرد توانمندسازی و کارگستری به‌منظور ایجاد فرصت برابر و زمینه حضور فعال و موثر آنان در جامعه

امکان‌سنجی بهره‌گیری از احکام اسلامی نظیر انفال، وقف و... جهت تأمین منابع لازم برای ارائه خدمات اجتماعی همکاری و مشارکت با دستگاه‌های ذیربط به‌منظور رفع جلوه‌های بارز و خشن فقر از عرصه جامعه و ساماندهی افراد خیابانی، متکدیان و...

گسترش برنامه‌های اشتغال‌زایی و خوداشتغالی برای معلولان

تلاش جهت گسترش دامنه شمول حمایتی به فعالان اقتصادی غیر مشمول در روستاها

۶. کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی از طریق:

توسعه برنامه اورژانس اجتماعی تا پایان سال سوم برنامه پنجم در تمامی شهرهای بالاتر از ۵۰ هزار نفر.

تقویت پایگاه خدمات اجتماعی در سکونتگاه‌های غیر رسمی (حاشیه‌نشین با هدف تقویت مداخلات روانی - اجتماعی در توانمندسازی این سکونتگاه‌ها در ۷۰۰ منطقه).

فراگیر کردن آموزش مهارت‌های زندگی و مقابله با مشکلات با رویکرد دینی در جامعه.

فراگیر کردن آموزش مشاوره قبل از ازدواج

تقویت برنامه‌های مبتنی بر نشاط اجتماعی

تقویت برنامه‌های مبتنی بر هویت دینی، ملی و قومی

الزام به تهیه پیوست‌های اجتماعی و فرهنگی برای کلیه برنامه و اقدامات.

توسعه برنامه‌های کاهش آسیب اجتماعی.

تشکیل پرونده‌های اجتماعی برای خانوارها و افراد.

توسعه و تقویت برنامه‌های مرتبط با قضا‌دایی در حوزه آسیب‌های اجتماعی.

تقویت رویکرد مداخلات روانی - اجتماعی قبل از مداخلات قضایی - انتظامی.

تقویت پیشگیری اجتماعی از وقوع جرم توسط سازمان‌های اجتماعی.

فراهم کردن زمینه مشارکت سازمان‌های غیردولتی در زمینه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی در تصمیم‌سازی، اجرا و نظارت.

گسترش فرهنگ پیشگیری از آسیب‌ها با بهره‌گیری از توان آموزشی و فرهنگ‌سازی نهادهای مردمی و رسانه‌های جمعی

آموزش خانواده‌ها به منظور پیشگیری از آسیب‌های جسمی، روحی و اجتماعی

موضوع مشترک و فرابخشی در حوزه رفاه اجتماعی:

هماهنگی سیاست‌های اجتماعی کشور در حوزه‌های تأمین اجتماعی، اشتغال، آموزش، تربیت بدنی، مسکن، بهداشت و درمان و سایر بخش‌های مرتبط از طریق شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی (موضوع ماده ۱۳ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی)

روابط کار

۱- چالش‌ها

۱-۱- صیانت از نیروی کار؛ با توجه به تغییرات دنیای کار و تغییر ترکیب کمی و کیفی نیروی کار در میان افراد دارای تحصیلات دانشگاهی و سایر جمعیت نیروی کار که از چنین سطح تحصیلاتی برخوردار نیستند؛ یک شکاف فرهنگی و حتی رفتاری مشاهده می‌گردد که این امر سبب آن گردیده که محیط کار از حیث اجرای قوانین و توسعه حقوق و مزایا نتواند به یک اعتدال نسبی برسد و از سوی دیگر توسعه این شکاف موضوع کارآمدی نیروی کار را دچار مشکل خواهد کرد.

۱-۲- روابط کار میان کارگر و کارفرما متأثر از نوسانات شدید قیمت و نرخ پایین تقاضا برای کار و اوج گیری بیکاری، خصوصاً «در میان تحصیل‌کردگان و زنان، سبب گردیده است که بسیاری با تحصیلات عالی در مشاغل بسیار ساده و در نارضایتی کامل تن به اشتغال دهند. در چنین شرایطی، کاهش نرخ بهره‌وری کاربرکسانی که به اجبار و بی‌انگیزه کافی کار می‌کنند بازتاب یک عکس‌العمل طبیعی محسوب می‌شود.

۱-۳- فقدان روابط کامل دو جانبه و عدم تعامل و اعتماد دوطرفه و چربش بازار کار به یک سمت، سبب گردیده است که پیمانهای دسته‌جمعی کار و حتی توافقات فردی برای بهبود شرایط مزد و حقوق و یا روابط کار یا صورت نپذیرد و یا آنکه به صورت مشروط باشد و استمرار چنین روابطی باعث افت کیفیت محصولات و یا خدمات ارائه شده توسط کارگر می‌گردد و از طرفی نوآوری و نبوغ در بین کارگران به حداقل می‌رسد.

۱-۴- تشکلهای کارگری؛ به جهت اینکه در کارگاه‌ها یا حتی صنوف از توسعه ناچیزی برخوردارند و در جهت توسعه آنها تلاشی صورت نگرفته است، اعتماد و حسن ظن میان کارگر و کارفرما نه فقط روبه افزایش نیست بلکه

هر روز اخباری از تولیدات مطلوب یا کوشش برای خراب کردن تولیدات شنیده می‌شود دو سوی دیگر، کارگر و کارفرما، بجای تقویت روابط، هریک به نقد طرف دیگر پرداخته و نه فقط اشکالات خود را نمی‌پذیرد بلکه با بزرگ‌نمایی اشکالات طرف دیگر هر کار غلط و نادرستی حق جلوه می‌کند.

۵-۱- چالشهای فرهنگی و اجتماعی هر روز بجای محدود شدن دو حال افزایش هستند طلاق، اعتیاد وضع بد مالی و نابسامانی‌های مختلف اقتصاد اجتماعی باعث تقویت روحیه عصیان و دوری از رویکرد مناسب به کار و تولیدی گردیده و این یعنی همه عواملی که باید هر روز به نفع تولید تقویت شوند علیه تولید بسیج می‌شوند.

۶-۱- در عرصه ایمنی و حفاظت کار، کم توجهی به این مقوله مهم باعث افزایش آسیب دیدگان و پرداختهای فراوان به افراد غرامت دیده از صندوق تامین اجتماعی، صندوق سایر بیمه‌ها در حوادث و کارفرما شده است. محدود بودن نظارت و بازرسی و توانمند نبودن نظام بازرسی کار و بهداشت از عوامل تشدید مشکل در این بخش است.

۷-۱- آموزشهای مهارتی، به جهت آنکه بخشهای مختلف از یک کانون سیاستگذاری خاصی تبعیت نمی‌کنند، باعث هرز رفتن و اتلاف منابع می‌گردد. بنابراین چالش این بخش آموزش و مهارتی عدم تمرکز و سیاستگذاری واحد است که باید از آموزش عمومی، آموزش عالی و با کمک سایر دستگاه‌ها از یک سیاستگذاری واحد تبعیت کند.

۸-۱- عدم پرداخت به موقع حقوق که برابر آخرین آمارها در پایان سال ۹۱ به بیش از ۲ هزار واحد کوچک و بزرگ رسیده است. انتظار می‌رود با روند فعلی، در سال ۹۳ این رقم به ۴ هزار واحد برسد که این مساله جزء خطرات اصلی است و باید راههای کوتاه مدت و بلندمدتی اندیشید تا از چالشهای بسیار خطرناک اجتماعی پیشگیری گردد.

تنظیم روابط کار و صیانت از نیروی کار:

۱- نظارت بر اجرای دقیق قوانین کار و تأمین اجتماعی

۲- توسعه فرهنگ ایمنی و بهداشت کار

۳- سازماندهی بازرسی‌های موثر و مستمر جهت صیانت از نیروی کار

۴- حمایت از تشکلهای کارگری و کارفرمایی و گسترش آنها به منظور برقراری هماهنگی بیشتر بین نیروی کار و بنگاه‌های اقتصادی بر اساس توافقات انجام شده با سازمان بین‌المللی کار

۵- حمایت از تشکلهای کارگری و کارفرمایی و گسترش آنها به منظور برقراری هماهنگی بیشتر بین نیروی کار و بنگاه‌های اقتصادی بر اساس توافقات انجام شده با سازمان بین‌المللی کار

۶- تلاش برای سلامت نیروی کار از طریق توسعه ورزش و تفریحات سالم

۷- تلاش برای کاهش حوادث ناشی از کار

- ۸- الزام به رعایت استانداردهای امنیت محیط کار توسط بنگاه‌ها
 - ۹- توسعه پژوهش‌ها درباره نیروی کار و در جهت تدوین مقررات و قوانین
 - ۱۰- ارتقای آموزش‌ها به نیروی کار
 - ۱۱- کاهش مداخله دولت در روابط کار، با ایجاد زمینه‌های مناسب برای تقویت تشکلهای صنفی کارگری و کارفرمایی و احترام به توافقات دو جانبه این تشکلهای
 - ۱۲- تأمین خدمات مشاوره و مددکاری حقوقی برای شاغلین
 - ۱۳- اعمال حمایت‌های قانونی و حقوقی در برابر بیکاری
 - ۱۴- ساماندهی قراردادهای موقت کار
 - ۱۵- بازنگری و به‌روز نمودن نظام طبقه‌بندی مشاغل
- سند ملی کار شایسته
- تدوین سند ملی کار شایسته با رعایت اصل سه جانبه‌گرایی
 - تلاش جهت اجرایی نمودن سند ملی کار شایسته با همکاری سایر دستگاه‌ها و وزارت خانه‌ها و تشکلهای کارگری و کارفرمایی
 - تولید و ارزیابی شاخص‌های کار شایسته با همکاری مرکز آمار ایران
 - ارتقاء شاخص‌های کار شایسته (حقوق بنیادین کار، توسعه اشتغال مولد، حمایت اجتماعی و گفت‌وگوی اجتماعی) با همکاری دستگاه‌های مرتبط
 - توانمندسازی و توسعه سرمایه‌های انسانی و اجتماعی
 - توسعه کمی و کیفی چرخه مدیریت دانش اجتماعی کار و تعاون
 - ارتقاء سطح دانش اجتماعی کارفرمایان
 - مهندسی مجدد نظام آموزشی فنی و حرفه‌ای، در مجموعه نظام آموزشی کشور، با توجه به تحولات جهانی و ضرورت‌های داخلی با به‌کارگیری فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی
 - توجه به تغییرات سریع و روز افزون مولفه‌های کسب و کار و انطباق به روز محتواهای آموزشی با آنها
 - تدوین مناسب و سطح بندی شده محتوای آموزشی دانش کسب و کار

- توسعه آموزشهای عمومی و اختصاصی کسب و کار در سطوح مختلف آموزشی
- همگامی دانش مهارتی افراد با دانش اجتماعی و نظری آنان
- یک پارچه‌سازی مدیریت آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در قالب نظام مهارت
- افزایش پوشش آموزش مهارتی
- ارتقای استانداردهای آموزش مهارت تا سطح جهانی
- استفاده بیشتر از توان بخش خصوصی در ارایه آموزشهای مهارتی (توسعه نظام استاد- شاگردی، کارورزی و خرید خدمت آموزشی از بخش خصوصی، توسعه آموزشگاه‌های جوار بنگاه و..)
- تاکید بر آموزش چند مهارته افراد
- ارائه آموزشهای مهارتی و کاربردی مورد نیاز بازار کار با تأکید بر افزایش تنوع مهارتهای هر فرد
- مشارکت در طراحی و تدوین محتوای آموزشی برای گسترش کارآفرینی در نظام آموزشی
- معماری منابع انسانی به منظور هدایت بازارکار به تناسب استعدادهای ملی و منطقه‌ای
- تعیین یک نهاد برنامه‌ریزی نیروی انسانی به منظور ایجاد انطباق بین نظام آموزشی و نیازهای بازار کار و فراهم نمودن زمینه‌های مناسب
- توسعه کمی و کیفی مراکز کاریابی
- کاهش هزینه‌های جستجو و انتخاب نیروی کار مناسب
- ارتقای کارایی و بهره‌وری نیروی کار
- برنامه‌ریزی برای افزایش انگیزه و ارتقاء بهره‌وری نیروی کار
- توانمندسازی مدیریت بنگاه‌های اقتصادی
- ارتقاء سطح بهره‌وری در ساختار اداری و فنی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- توانمندسازی کارجویان برای ورود به مشاغل خدماتی
- توانمندسازی کارفرمایان برای استفاده از ظرفیت‌های پنهان اشتغال
- توانمندسازی نیروی کار برای ارتقاء کیفیت محصولات داخلی
- گسترش امور فرهنگی و اجتماعی نیروی کار

- ارتقای فرهنگ کار و تولید

- ارتقای اخلاق کار و تهذیب نفس و توجه منطقی و متعادل به دنیا و آخرت، با هدف تبیین جایگاه معنوی کار و تولید در جامعه

- اطلاع‌رسانی لازم به منظور درک متقابل منافع ذینفعان کار و تولید

- تشویق کارآفرینان به فرهنگ کار از طریق احترام به سرمایه‌گذاران و الگوسازی و معرفی کارفرمایان موفق

- فراهم نمودن زمینه‌های مناسب برای کاهش یا حذف پدیده چندشغلی و چندکاری و خارج کردن سالمندان و نوجوانان از بازار کار

- توسعه فرهنگ کار در جامعه و احترام به فرهنگ کار به عنوان یک ارزش، با استفاده از رسانه‌های عمومی و روشهای آموزشی و نیز ایجاد امنیت سرمایه‌گذاران و مبارزه با رانت‌جویی

- ایجاد شرایط مناسب جهت مشارکت بیشتر زنان در حوزه اقتصاد کار و ایفای نقش شایسته از سوی آنان به عنوان بخشی از جمعیت و پیش‌بینی تمهیدات لازم به منظور تقویت مهارت‌های زنان، متناسب با سایر عوامل توسعه. از طریق گسترش آموزشهای کاربران حرفه‌ای، با تأکید بر استفاده صحیح از سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش آموزش عالی

- حمایت از صدور خدمات فنی - مهندسی، کالا و خدمات فرهنگی و نیروی کار

- ارتقای سرمایه اجتماعی (اعتماد، وفاق، ایثار، صداقت، قانون‌گرایی، وجدان اجتماعی و...)

- ترویج فرهنگ کار با محوریت قناعت و میل به پیشرفت

- تقویت فرهنگ کار گروهی در کشور

- اصلاح نگرش فرهنگی در زمینه کار و اشتغال بر مبنای آموزه‌های اسلامی

برنامه اشتغال و آموزش

• اسناد بالادستی برنامه‌های اشتغال و آموزش

۱- اصل ۲۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون، برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.

۲- سیاستهای کلی اشتغال ابلاغ شده از سوی رهبر معظم انقلاب:

۱- ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور.

۲- آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازار کار (فعلی و آتی) و ارتقاء توان کارآفرینی با مسؤولیت نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آنها.

۳- ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش بنیان و آینده نگری نسبت به تحولات آنها در سطح ملی و جهانی.

۴- ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار.

۵- بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیر ساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۶- جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی.

۷- هماهنگ‌سازی و پایداری سیاست‌های پولی، مالی، ارزی و تجاری و تنظیم بازارهای اقتصادی در جهت کاهش نرخ بیکاری توأم با ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید و افزایش تولید.

۸- توجه بیشتر در پرداخت یارانه‌ها به حمایت از سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال مولد در بخش‌های خصوصی و تعاونی.

۹- گسترش و استفاده بهینه از ظرفیت‌های اقتصادی دارای مزیت مانند: گردشگری و حق گذر (ترانزیت).

۱۰- حمایت از تأسیس و توسعه صندوق‌های شراکت در سرمایه برای تجاری‌سازی ایده‌ها و پشتیبانی از شرکت‌های نوپا، کوچک و نوآور.

۱۱- برقراری حمایت‌های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی‌های آنان در جهت دسترسی آنها به اشتغال پایدار.

۱۲- توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور.

۱۳- رعایت تناسب بین افزایش دستمزدها و بهره‌وری نیروی کار.

۳- قانون برنامه پنجم توسعه

ماده ۸۰ - به دولت اجازه داده می‌شود در راستای ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی، کاهش عدم تعادل منطقه‌ای و توسعه مشاغل نو اقدام‌های زیر را انجام دهد:

الف - حمایت مالی و تشویق توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌های تولیدی، ایجاد پیوند مناسب بین بنگاه‌های کوچک، متوسط، بزرگ (اعطاء کمک‌های هدفمند) و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی - مهندسی - تخصصی، تحقیق و توسعه و بازاریابی در بنگاه‌های کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها

ب - رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر

ج - گسترش کسب و کار خانگی و مشاغل از راه دور و طرح‌های اشتغالزای بخش خصوصی و تعاونی به ویژه در مناطق با نرخ بیکاری بالاتر از متوسط نرخ بیکاری کشور

د - حمایت مالی و حقوقی و تنظیم سیاست‌های تشویقی در جهت تبدیل فعالیتهای غیرمتشکل اقتصادی خانوار به واحدهای متشکل

هـ - حمایت مالی از بخش غیردولتی به منظور توسعه و گسترش آموزش‌های کسب و کار، کارآفرینی، فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی

و - اعمال تخفیف پلکانی و یا تأمین بخشی از حق بیمه سهم کارفرمایان کارگاه‌هایی که با تأیید و یا معرفی واحدهای وزارت کار و امور اجتماعی در جهت به کارگیری نیروی کار جدید مبادرت می‌نمایند، به شرط آنکه واحد، تازه تأسیس بوده و یا در سال قبل از آن، کاهش نیروی کار نداشته باشد.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی بندهای فوق شامل نحوه، میزان و مدت زمان استفاده از امتیازات موضوع بندهای فوق حداکثر ظرف ۶ ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ز - برای استمرار فرصت‌های شغلی، ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در طول سال‌های برنامه پنجم تنفیذ می‌گردد.

۴- قانون کار

فصل پنجم - آموزش و اشتغال

مبحث اول - کارآموز و مراکز کارآموزی

۱- مراکز کارآموزی

ماده ۱۰۷- در اجرای اهداف قانون اساسی و به‌منظور اشتغال مولد و مستمر جویندگان کار و نیز بالا بردن دانش فنی کارگران، وزارت کار و امور اجتماعی مکلف است امکانات آموزشی لازم را فراهم سازد.

تبصره- وزارتخانه‌ها و سازمان‌های ذینفع موظف به همکاری‌های لازم با وزارت کار و امور اجتماعی می‌باشند.

ماده ۱۰۸- وزارت کار و امور اجتماعی موظف است برحسب نیاز و با توجه به استقرار نوع صنعت موجود در نقاط مختلف کشور برای ایجاد و توسعه مراکز کارآموزی ذیل در سطوح مختلف مهارت اقدام نماید:

الف- مراکز کارآموزی پایه برای آموزش کارگران و کارجویان غیرماهر

ب- مراکز کارآموزی تکمیل مهارت و تخصصهای موردی برای بازآموزی، ارتقاء مهارت و تعلیم تخصصهای پیشرفته به کارگران و کارجویان نیمه‌ماهر، ماهر و مربیان آموزش حرفه‌ای

ج- مراکز تربیت مربی برای آموزش مربیان مراکز کارآموزی

د- مراکز کارآموزی خاص معلولان و جانبازان با همکاری وزارتخانه‌ها و سازمانهای ذیربط (مانند وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بنیاد شهید، بنیاد جانبازان و...)

ماده ۱۰۹- مراکز آموزش مذکور در ماده ۱۰۸ این قانون از نظر مالی و اداری با رعایت قانون محاسبات عمومی به‌طور مستقل زیر نظر وزارت کار و امور اجتماعی اداره خواهند شد.

ماده ۱۱۰- واحدهای صنعتی، تولیدی و خدماتی به‌منظور مشارکت در امر آموزش کارگر ماهر و نیمه‌ماهر مورد نیاز خویش مکلفند نسبت به ایجاد مراکز کارآموزی جوار کارگاه و یا بین کارگاهی، همکاریهای لازم را با وزارت کار و امور اجتماعی به‌عمل آورند.

تبصره ۱- وزارت کار و امور اجتماعی، استانداردها و جزوات مربوط به امر آموزش در مراکز کارآموزی جوار کارگاه و بین کارگاهی را تهیه و در مورد تعلیم و تأمین مربیان مراکز مزبور اقدام می‌نماید.

تبصره ۲- دستورالعملها و مقررات مربوط به ایجاد مراکز کارآموزی جوار کارگاه و بین کارگاهی برحسب مورد به پیشنهاد وزیر کار و امور اجتماعی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۱۱- علاوه بر تشکیل مراکز کارآموزی توسط وزارت کار و امور اجتماعی، آموزشگاه فنی و حرفه‌ای آزاد نیز به‌منظور آموزش صنعت یا حرفه معین، به‌وسیله اشخاص حقیقی یا حقوقی، با کسب پروانه از وزارت کار و امور اجتماعی تأسیس می‌شود.

تبصره- آیین‌نامه مربوط به تشخیص صلاحیت فنی و موسسات کارآموزی آزاد و صلاحیت مسؤول و مربیان و نیز نحوه نظارت وزارت کار و امور اجتماعی بر این موسسات با پیشنهاد وزیر کار و امور اجتماعی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

۲- کارآموز و قرارداد کارآموزی

ماده ۱۱۲- از لحاظ مقررات این قانون، کارآموز به افراد ذیل اطلاق می‌شود:

الف- کسانی که فقط برای فراگرفتن حرفه خاص، بازآموزی یا ارتقاء مهارت برای مدت معین در مراکز کارآموزی و یا آموزشگاههای آزاد آموزش می‌بینند.

ب- افرادی که به موجب قرارداد کارآموزی به منظور فراگرفتن حرفه‌ای خاص، برای مدت معین که زاید بر سه سال نباشد، در کارگاهی معین به کارآموزی توأم با کار اشتغال دارند، مشروط بر آنکه سن آنها از ۱۵ سال کمتر نبوده و از ۱۸ سال تمام بیشتر نباشد.

تبصره ۱- کارآموزان (بند الف) ممکن است کارگرانی باشند که مطابق توافق کتبی منعقد شده با کارفرما به مراکز کارآموزی معرفی می‌شوند و یا داوطلبانی باشند که شاغل نیستند و رأساً به مراکز کارآموزی مراجعه می‌نمایند.

تبصره ۲- دستورالعمل‌های مربوط به شرایط پذیرش، حقوق و تکالیف دوره کارآموزی داوطلبان مذکور در بند «ب» با پیشنهاد شورای عالی کار، به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی می‌رسد.

ماده ۱۱۳- کارگران شاغلی که مطابق تبصره یک ماده ۱۱۲ برای کارآموزی در یکی از مراکز کارآموزی پذیرفته می‌شوند، از حقوق زیر برخوردار خواهند بود:

الف- رابطه استخدامی کارگر در مدت کارآموزی قطع نمی‌شود و این مدت از هر لحاظ جزء سوابق کارگر محسوب می‌شود.

ب- مزد کارگر در مدت کارآموزی از مزد ثابت و یا مزد مبنا کمتر نخواهد بود.

ج- مزایای غیرنقدی، کمک‌ها و فوق‌العاده‌هایی که برای جبران هزینه زندگی و مسئولیتهای خانوادگی به کارگر پرداخت می‌شود در دوره کارآموزی کماکان پرداخت خواهد شد.

چنانچه کارفرما قبل از پایان مدت، بدون دلیل موجه مانع ادامه کارآموزی شود و از این طریق خسارتی به کارگر وارد گردد، کارگر می‌تواند به مراجع حل اختلاف مندرج در این قانون مراجعه و مطالبه خسارت نماید.

ماده ۱۱۴- کارگری که مطابق تبصره (۱) ماده ۱۱۲ برای کارآموزی در یکی از مراکز کارآموزی پذیرفته می‌شود مکلف است:

الف- تا پایان مدت مقرر به کارآموزی بپردازد و به‌طور منظم در برنامه‌های کارآموزی شرکت نموده و مقررات و آیین‌نامه‌های واحد آموزشی را مراعات نماید و دوره کارآموزی را با موفقیت به پایان برساند.

ب- پس از طی دوره کارآموزی، حداقل دو برابر مدت کارآموزی در همان کارگاه به کار اشتغال ورزد.

تبصره- در صورتی که کارآموز پس از اتمام کارآموزی حاضر به ادامه کار در کارگاه نباشد، کارفرما می‌تواند برای مطالبه خسارت مندرج در قرارداد کارآموزی به مراجع حل اختلاف موضوع این قانون مراجعه و تقاضای دریافت خسارت نماید.

ماده ۱۱۵- کارآموزان مذکور در بند «ب» ماده ۱۱۲، تابع مقررات مربوط به کارگران نوجوان مذکور در مواد ۷۹ الی ۸۴ این قانون خواهند بود ولی ساعت کار آنان از ۶ ساعت در روز تجاوز نخواهد کرد.

ماده ۱۱۶- قرارداد کارآموزی علاوه بر مشخصات طرفین باید حاوی مطالب ذیل باشد:

الف- تعهدات طرفین

ب- سن کارآموز

ج- مزد کارآموز

د- محل کارآموزی

ه- حرفه یا شغلی که طبق استاندارد مصوب، تعلیم داده خواهد شد

و- شرایط فسخ قرارداد (در صورت لزوم)

ز- هر نوع شرط دیگری که طرفین در حدود مقررات قانونی ذکر آنرا در قرارداد لازم بدانند.

ماده ۱۱۷- کارآموزی توأم با کار نوجوانان تا سن ۱۸ سال تمام (موضوع ماده ۸۰ این قانون) در صورتی مجاز است که از حدود توانایی آنان خارج نبوده و برای سلامت و رشد جسمی و روحی آنان مضر نباشد.

ماده ۱۱۸- مراکز کارآموزی موظفند برای آموزش کارآموز، وسائل و تجهیزات کافی را مطابق استانداردهای آموزشی وزارت کار و امور اجتماعی در دسترس وی قرار دهند و به‌طور منظم و کامل، حرفه مورد نظر را به او بیاموزند. همچنین مراکز مذکور باید برای تأمین سلامت و ایمنی کارآموز در محیط کارآموزی امکانات لازم را فراهم آورند

مبحث دوم - اشتغال

ماده ۱۱۹- وزارت کار و امور اجتماعی موظف است نسبت به ایجاد مراکز خدمات اشتغال در سراسر کشور اقدام نماید. مراکز خدمات مذکور موظفند تا ضمن شناسایی زمینه‌های ایجاد کار و برنامه‌ریزی برای فرصت‌های اشتغال نسبت به ثبت‌نام و معرفی بیکاران به مراکز کارآموزی (در صورت نیاز به آموزش) و یا معرفی به مراکز تولیدی، صنعتی، کشاورزی و خدماتی اقدام نمایند.

تبصره ۱- مراکز خدمات اشتغال در مراکز استانها موظف به ایجاد دفتری تحت عنوان دفتر برنامه‌ریزی و حمایت از اشتغال معلولان خواهند بود و کلیه موسسات مذکور در این ماده موظف به همکاری با دفاتر مزبور می‌باشند.

تبصره ۲- دولت موظف است تا در ایجاد شرکتهای تعاونی (تولیدی، کشاورزی، صنعتی و توزیعی)، معلولان را از طریق اعطای وام‌های قرض‌الحسنه دراز مدت و آموزش‌های لازم و برقراری تسهیلات انجام کار و حمایت از تولید یا خدمات آنان مورد حمایت قرار داده و نسبت به رفع موانع معماری در کلیه مراکز موضوع این ماده و تبصره‌ها که معلولان در آنها حضور می‌یابند اقدام نماید.

تبصره ۳- وزارت کار و امور اجتماعی مکلف است تا آیین‌نامه‌های لازم را در جهت برقراری تسهیلات رفاهی مورد نیاز معلولان شاغل در مراکز انجام کار با نظرخواهی از جامعه معلولان ایران و سازمان بهزیستی کشور تهیه و به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی برساند.

ماده ۱۲۰- اتباع بیگانه نمی‌توانند در ایران مشغول به کار شوند مگر آنکه اولاً دارای روادید ورود با حق کار مشخص بوده ثانیاً مطابق قوانین و آیین‌نامه‌های مربوطه، پروانه کار دریافت دارند.

تبصره- اتباع بیگانه ذیل مشمول مقررات ماده ۱۲۰ نمی‌باشند:

الف - اتباع بیگانه‌ای که منحصراً در خدمت مأموریت‌های دیپلماتیک و کنسولی هستند با تأیید وزارت امور خارجه.

ب- کارکنان و کارشناسان سازمان ملل متحد و سازمانهای وابسته به آنها با تأیید وزارت امور خارجه.

ج- خبرنگاران خبرگزاری‌ها و مطبوعات خارجی به شرط معامله متقابل و تأیید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

ماده ۱۲۱- وزارت کار و امور اجتماعی با رعایت شرایط ذیل در صدور روادید با حق کار مشخص برای اتباع بیگانه موافقت و پروانه کار صادر خواهد کرد:

الف - مطابق اطلاعات موجود در وزارت کار و امور اجتماعی در می‌ان اتباع ایرانی آماده به کار افراد داوطلب واجد تحصیلات و تخصص مشابه وجود نداشته باشد.

ب- تبعه بیگانه دارای اطلاعات و تخصص کافی برای اشتغال به کار مورد نظر باشد.

ج- از تخصص تبعه بیگانه برای آموزش و جایگزینی بعدی افراد ایرانی استفاده شود.

تبصره- احراز شرایط مندرج در این ماده با هیأت فنی اشتغال است. ضوابط مربوط به تعداد اعضاء و شرایط انتخاب آنها و نحوه تشکیل جلسات هیأت، به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که با پیشنهاد وزارت کار و امور اجتماعی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۲۲- وزارت کار و امور اجتماعی می‌تواند نسبت به صدور، تمدید و تجدید پروانه کار افراد ذیل اقدام نماید:

الف- تبعه بیگانه‌ای که حداقل ده سال مداوم در ایران اقامت داشته باشد.

ب- تبعه بیگانه‌ای که همسر ایرانی باشد.

ج- مهاجرین کشورهای بیگانه خصوصاً کشورهای اسلامی و پناهندگان سیاسی به شرط داشتن کارت معتبر مهاجرت و یا پناهندگی و پس از موافقت کتبی وزارتخانه‌های کشور و امور خارجه.

ماده ۱۲۳- وزارت کار و امور اجتماعی می‌تواند در صورت ضرورت و یا به‌عنوان معامله متقابل اتباع بعضی از دول و یا افراد بدون تابعیت را (مشروط بر آنکه وضعیت آنان ارادی نباشد) پس از تأیید وزارت امور خارجه و تصویب هیأت وزیران از پرداخت حق صدور، حق تمدید و یا حق تجدید پروانه کار معاف نماید.

ماده ۱۲۴- پروانه کار با رعایت مواد این قانون حداکثر برای مدت یک سال صادر یا تمدید و یا تجدید می‌شود.

ماده ۱۲۵- در مواردی که به هر عنوان رابطه استخدامی تبعه بیگانه با کارفرما قطع می‌شود کارفرما مکلف است ظرف پانزده روز، مراتب را به وزارت کار و امور اجتماعی اعلام کند. تبعه بیگانه نیز مکلف است ظرف پانزده روز پروانه کار خود را در برابر اخذ رسید، به وزارت کار و امور اجتماعی تسلیم نماید. وزارت کار و امور اجتماعی در صورت لزوم اخراج تبعه بیگانه را از مراجع ذیصلاح درخواست می‌کند.

ماده ۱۲۶- در مواردی که مصلحت صنایع کشور اشتغال فوری تبعه بیگانه را به‌طور استثنایی ایجاب کند، وزیر مربوطه مراتب را به وزارت کار و امور اجتماعی اعلام می‌نماید و با موافقت وزیر کار و امور اجتماعی برای تبعه بیگانه، پروانه کار موقت بدون رعایت تشریفات مربوط به صدور روادید با حق کار مشخص، صادر خواهد شد.

تبصره- مدت اعتبار پروانه کار موقت حداکثر ۳ ماه است و تمدید آن مستلزم تأیید هیأت فنی اشتغال اتباع بیگانه خواهد بود.

ماده ۱۲۷- شرایط استخدامی کارشناسان و متخصصین فنی بیگانه مورد نیاز دولت با در نظر گرفتن تابعیت و مدت خدمت و میزان مزد آنها و با توجه به نیروی کارشناس داخلی، پس از بررسی و اعلام نظر وزارت کار و امور اجتماعی و سازمان امور اداری و استخدامی کشور، با تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد بود. پروانه کار جهت استخدام کارشناسان خارجی، در هر مورد پس از تصویب مجلس شورای اسلامی از طرف وزارت کار و امور اجتماعی صادر خواهد شد.

ماده ۱۲۸- کارفرمایان مکلفند قبل از اقدام به عقد هرگونه قراردادی که موجب استخدام کارشناسان بیگانه می‌شود، نظر وزارت کار و امور اجتماعی را در مورد امکان اجازه اشتغال تبعه بیگانه استعلام نمایند.

ماده ۱۲۹- آیین‌نامه‌های اجرایی مربوط به اشتغال اتباع بیگانه از جمله نحوه صدور، تمدید، تجدید و لغو پروانه کار و نیز شرایط انتخاب اعضاء هیأت فنی اشتغال اتباع بیگانه مذکور در ماده ۱۲۱ این قانون، با پیشنهاد وزیر کار و امور اجتماعی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

وضع موجود و چالش‌های پیشروی بازار کار

یکی از مهم‌ترین وظایف وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تنظیم بازار کار و رسیدگی به وضعیت اشتغال کشور است در این راستا توجه به آمارها و شاخص‌های اقتصادی و جمعیتی نیروی انسانی از اهمیت خاص برخوردار است زیرا بستر و زمینه لازم را برای دستیابی به اطلاعات لازم در مورد برنامه‌ها و اقدامات مورد نیاز برای کاهش مشکلات فعلی و پیش‌بینی رخدادهای آینده در روند وضعیت بازار کار کشور را فراهم می‌سازد.

نگاهی به آمارهای ارائه شده توسط مرکز آمار ایران ما را با ابعاد این چالش‌ها آشنا می‌کند:

- نرخ بیکاری عمومی: ۱۳.۵ درصد

- نرخ مشارکت اقتصادی: ۴۲.۹ درصد

- نرخ بیکاری جوانان: ۳۰ درصد

- تفاوت نرخ بیکاری استان‌ها: ۱۲.۹ درصد

- ضریب پوشش بیمه بیکاری: ۵ درصد

- سهم اشتغال در بخش خصوصی: ۸۳.۵ درصد

- سهم اشتغال در بخش عمومی: ۱۶.۵ درصد

- میانگین رشد بهره‌وری نیروی کار: ۱.۳ درصد

- شاخص ترکیبی سهولت کسب و کار: ۱۴۴

- میانگین رشد بهره‌وری عوامل تولید: ۱.۵ درصد

- رتبه حمایت از سرمایه‌گذاری: ۱۶۶

این آمارها نشان می‌دهد که بیکاری در وضعیت نامناسبی است. بهره‌وری نیروی کار پایین است، بیکاری جوانان در وضعیت بحرانی است، نرخ مشارکت اقتصادی پایین است، عدم تعادل در سطح اشتغال استان‌ها زیاد است و مهم‌تر آن که در شاخص‌های سهولت فضای کسب و کار و حمایت از سرمایه‌گذاری که هر دو بیانگر عوامل مؤثری در زمینه اشتغال هستند، کشور دارای رتبه مناسبی نیست.

با استناد به پژوهش‌های صورت گرفته، از جمله تحقیقی که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی انجام شده، اهداف طرح بنگاه‌های زودبازده محقق نگردیده و همین امر ضمن دشوارتر کردن مسأله اشتغال، بالا بردن نقدینگی و ایجاد بدهکاران بانکی، به فضای اعتماد لازم برای کسب و کار نیز ضربه زده است. ساماندهی این بنگاه‌ها یکی از ضرورت‌ها و البته چالش‌های مهم وزارت متبوع است.

بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که ادغام سه وزارتخانه هوشمندانه بوده و در گذشته نیز وزارت "کار و تأمین اجتماعی" متولی همین وظایف و مأموریت‌ها بوده است. به نظر می‌رسد تکمیل ادغام وزارتخانه‌های "کار و امور اجتماعی"، "تعاون" و "رفاه و تأمین اجتماعی" و هم‌افزایی آنها نیازمند تعمیق ادغام و ایجاد هم‌افزایی در مأموریت‌ها، برنامه‌ها و اقدامات حوزه ستاد و صف در این وزارتخانه است. به‌ویژه در حوزه اشتغال، تعاون و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای این هم‌افزایی نقش مؤثری در کاهش چالش‌های موجود ایفا خواهد کرد.

رئوس برنامه‌های اشتغال و آموزش

برنامه‌های پیشنهادی کار و اشتغال برگرفته از سیاست‌های کلی اشتغال، ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری است که در این متن فصل‌الخطاب قرار گرفته‌اند. لازم به توضیح است که این موارد سیاست‌های کلی کشور هستند و صرفاً به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مرتبط نیستند. از این‌رو، ذیل هر سیاست، اقدامات در حیطه و اختیار وزارتخانه پیشنهاد شده است.

۱. ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور.

- اصلاح مواد آموزشی و درسی در تمام مقاطع تحصیلی با رویکرد فرهنگ‌سازی کار، تولید و کارآفرینی
- مستندسازی و انتشار زندگی کاری چهره‌های ماندگار در عرصه کار، تولید، کارآفرینی و نوآوری در جغرافیای جهان و ملی
- جایگزینی تدریجی واردات با تولیدات داخلی در بخش‌های مستعد و مزیتی اقتصاد ملی با هدف حفظ شغل ایرانی
- ترویج فرهنگ کارآفرینی در بین مردم، فارغ‌التحصیلان، صاحبان سرمایه و کارآفرینان
- ترویج فرهنگ تولید کالای با کیفیت برای کارگران
- ایجاد نهادهای جدید و حمایت از نهادهای موجود و تأمین تسهیلات مناسب برای توسعه کارآفرینی و تشویق کارآفرینان
- شناسایی و حمایت بنگاه‌ها و مدیران موفق کارآفرین جهت افزایش ظرفیت اشتغال و توسعه بنگاه‌های موفق
- انجام فعالیتهای پژوهشی برای شناسایی ظرفیتهای جدید اشتغال در کشور
- تکمیل کار تدوین فرهنگ ملی، مشاغل به عنوان یکی از منابع اصلی برنامه‌ریزی‌های شغلی
- ۲. آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد - متناسب با نیازهای بازار کار (فعلی و آتی) - و ارتقاء توان کارآفرینی با مسئولیت نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آنها.
- تهیه و تدوین مواد آموزشی و آموزش مستمر کارجویان و تقویت رویکرد مشاوره شغلی برای مشاغل جدید شناسایی شده در انطباق با نیاز بازار کار
- توسعه و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و روزآمد کردن برنامه درسی مراکز موجود
- همکاری با وزارت آموزش و پرورش جهت تدوین متون مناسب در حوزه خلاقیت و کارآفرینی
- همکاری با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی کارآفرینی در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی
- کارآفرینی از طریق تجاری‌سازی طرح‌های پژوهشی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی
- ارتباط با مؤسسات آموزش عالی کار کشور به منظور ارتقاء کیفیت و بازدهی آموزشی و ایجاد هماهنگی با برنامه‌های آموزشی آنان به منظور انطباق با سیاستهای اشتغال کشور
- ۳. ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش بنیان و آینده‌نگری نسبت به تحولات آنها در سطح ملی و جهانی.

- ایجاد مراکز فعالیت‌های کارآفرینی دانش‌بنیان و نوآوری محور بر اساس مزیت‌های منطقه‌ای
 - حمایت از توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حیطه فعالیت‌های اقتصادی و خدماتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
 - افزایش فضای کارآفرینی و ایجاد فرصت‌های شغلی از طریق تأکید بر ارتباط پویاتر دانشگاه و مأموریت‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
 - شناسایی و تدوین استانداردهای مهارت آموزی مشاغل دانش بنیان و مشاغل نو
 - تدوین قوانین و مقررات مرتبط با ساماندهی و حمایت از مشاغل دانش بنیان
۴. ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار
- طراحی و تدوین شناسه الکترونیکی برای جمعیت فعال کشور
 - طراحی، تولید و بومی‌سازی شاخص‌های کلیدی بازار کار
 - طراحی بانک اطلاعات کارآفرینان کشور
 - طراحی و اجرای پژوهش‌های دوره‌ای برای کسب اطلاعات لازم از فضای کسب و کار درباره نیازهای آموزشی بازار کار، سنجش عرضه و تقاضای بازار کار و فرصت‌ها و موانع کسب و کار
 - ساماندهی، انسجام بخشی و تکمیل آمار و اطلاعات حوزه بازار کار و اشتغال به منظور برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری صحیح و به موقع
 - تهیه اطلس جامع اشتغال کشور مشتمل بر داده‌های آمایش اشتغال، اطلاعات مشاغل، نیازسنجی و تحلیل بازار کار، تحلیل امکانات زیر بنایی و مزیت‌های نسبی هر استان
 - تهیه، تولید و گسترش آمار ثبتی بازار کار
 - راه‌اندازی شبکه متمرکز اطلاع‌رسانی بازار کار به متقاضیان کار، کارفرمایان، کارآفرینان، سرمایه‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطح کشور
 - به‌کارگیری مشوق‌های لازم برای توسعه کاربایی‌های غیردولتی در بخش خصوصی و تعاون
۵. کمک به بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و فرهنگ رقابت و در صورت نیاز، از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- کمک به دولت محترم در اجرای درست، شفاف و کامل اصل ۴۴ قانون اساسی

- اجرای موارد مرتبط با حوزه وظایف در قانون برنامه پنجم توسعه
 - نهایی، روزآمد کردن و اجرایی کردن سند توسعه ملی و استانی اشتغال کشور، حسب مزیت‌های رقابتی مناطق
 - کاهش هزینه‌های مبادله، تا پایان سال افق ۱۴۰۴
 - تهیه و تدوین استانداردهای مهارت‌آموزی در مشاغل نو و دانش‌بنیان
 - شناسایی فضای کسب و کار کشور بر اساس الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، شاخص دیده‌بان جهانی کارآفرینی (GEM) و شاخص سهولت فضای کسب و کار (DBI)
 - تدوین قوانین و مقررات به منظور تقویت و توسعه خوشه‌های کسب و کار
 - حمایت از توسعه شرکت‌های مادر تخصصی کارآفرینی و اشتغال
 - آسیب‌شناسی قوانین و اقدامات صورت پذیرفته در حوزه کسب و کار
 - تلاش برای راه‌اندازی بخش ویژه پایش محیط کسب و کار در ایران در سطح وزارتخانه
 - به‌کارگیری ابزارهای مناسب برای حمایت از اشتغال موجود در داخل و خارج از کشور
۶. همکاری‌های بین‌الملل
- طراحی و تدوین مدل‌های مناسب برای توسعه همکاری‌های بین‌المللی در حیطه مأموریت‌های وزارتخانه
 - طراحی و تدوین مدل‌های مناسب برای جذب سرمایه‌گذاری ایرانیان مقیم خارج از کشور
 - تخصیص سهمی مؤثر از تسهیلات و اعتبارات بانکی به سرمایه‌گذاری در فعالیتهای کارآفرینی مبتنی بر نوآوری برای تجاری‌سازی طرح‌های نوآوری‌محور در عرصه مزیت‌های رقابتی کشور در سطح جهانی
 - کمک به تقویت و حمایت همه‌جانبه دولت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی و ایفای نقش فعال تشکلهای غیردولتی برای اجرای این مهم
 - تأکید بر تأمین امنیت فردی، شغلی، اجتماعی و درآمدی، بر اساس کارایی و برابری فرصتها برای تضمین ورود ایده‌های نوآور اشتغالزا به کشور
 - اجرای سهم این وزارتخانه در بسترسازی حقوقی و مالی مناسب برای ایجاد اشتغال با دوام و مولد از طریق تشویق و جذب سرمایه‌گذاری خارجی
۷. گسترش و استفاده بهینه از ظرفیتهای اقتصادی دارای مزیت مانند: گردشگری و حق گذر (ترانزیت).
- تلاش برای وارد ساختن فعالیتهای اقتصادی وزارتخانه به حوزه‌های دارای مزیت گردشگری و حق گذر

- جهت دادن بخشی از ظرفیت‌های آموزش و پژوهش، بالاخص در بخش فنی و حرفه‌ای به سمت مزیت‌های گردشگری و حق گذر
- استفاده از ظرفیت‌های مالی و اعتباری زیرمجموعه‌های وزارتخانه برای ورود به کسب‌وکارهای حوزه گردشگری
- ۸. حمایت از تأسیس و توسعه صندوق‌های شراکت در سرمایه برای تجاری‌سازی ایده‌ها و پشتیبانی از شرکت‌های نوپا، کوچک و نوآور.
- استفاده از توان مالی و اعتباری زیرمجموعه‌های وزارتخانه برای حمایت مالی از شرکت‌ها نوپا، مشاغل خانگی و صنایع کوچک نوآور
- حمایت از ایجاد و توسعه نهادهای بیمه‌گر سرمایه‌های کوچک، برای حمایت از شرکت‌های نوپا و کوچک نوآور
- کمک به ساماندهی و هدایت تسهیلات بانکی طرح‌های اشتغالزا و کارآفرینی به شرکت‌های نوپا و نوآور
- ۹. برقراری حمایت‌های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی‌های آنان در جهت دسترسی آنها به اشتغال پایدار
- افزایش ارائه آموزش‌ها به بیکاران برای توانمندسازی
- توانمندسازی نیروهای بیکار شده جهت ورود به سایر بخش‌های اقتصادی
- ارائه تسهیلات بانکی خوداشتغالی جهت ایجاد مشاغل برای بیکاران
- ۱۰. توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور
- طراحی و تدوین قوانین و آیین‌نامه‌های پیش‌بینی امتیازات خاص و ویژه برای مدیران، کارشناسان و شاغلین مناطق و استان‌های کم‌برخوردار
- جلب و جذب پس‌اندازهای خرد مردمی و هدایت سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساختها، از طریق انتشار و فروش اوراق مشارکت با نرخ سود ترجیحی در مناطق و استانهای محروم به سمت شرکتهای تعاونی عام مردمی
- حمایت از تخصیص اعتبارات و تسهیلات بانکی به ایجاد و توسعه SMEs خصوصاً شرکت‌های کوچک نوپای دانش‌بنیان در مناطق و استان‌های کم‌برخوردار
- فراهم آوردن زیرساخت‌های توسعه‌ای در مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته و افزایش جاذبه‌های به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص در این مناطق
- به‌کارگیری سیاست‌های اعزام نیروهای متخصص به مناطق کمتر توسعه‌یافته
- تلاش برای اعطای بخشودگی‌های تسهیلات، جهت ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه‌یافته

- گسترش مشاغل مولد فردی، کارآفرینی و مشاغل مولد برای نیروی کار مازاد روستایی و ساکن در مناطق محروم.

۱۱. سایر موارد:

- به کارگیری ظرفیتهای حوزه اشتغال، بخش تعاون، صندوقها و سیستم بانکی به منظور دستیابی به راهکارهای مناسب برای ایجاد اشتغال مولد کم هزینه برای گروههای آسیب پذیرتر جویندگان کار نظیر زنان سرپرست خانوار

- کمک به تشکیل و تعاونیهای تولیدی مشاغل خانگی و کارگاههای تولیدی کوچک توسط جویندگان کار دارای مهارت

- توزیع عادلانه فرصتهای شغلی برای جویندگان کار با به کارگیری سیستمهای مکانیزه کاریابیها

- ساماندهی کارگران بخش ساختمان در دفاتر خدمات فنی به منظور دستیابی آنان به اشتغال دائم غیرفصلی

- هدایت بخشی از منابع صندوق بیمه بیکاری برای حمایت از واحدهای تولیدی و صنعتی که نسبت به اصلاح ساختار خط تولید خود مبادرت می نمایند.

وضع موجود و چالشهای پیش روی آموزشهای فنی و حرفه‌ای

آموزشهای فنی و حرفه‌ای و ارتقاء مهارت نیروی کار و جمعیت فعال کشور از یکسو جویندگان کار را برای دستیابی به شغل پایدار آماده می کند و از سوی دیگر موجبات تثبیت وضعیت شغلی شاغلین را فراهم می سازد. بنابراین پرداختن به موضوع اشتغال بدون توجه جدی به آموزشهای مهارتی ممکن نیست. وضعیت موجود آموزشهای فنی و حرفه‌ای در کشور و مقایسه کمیت و کیفیت آن با نیاز بازار کار (اعم از جویندگان کار و شاغلین) ما را بر آن خواهد داشت که تلاش جدی را در ارتقاء همه جانبه این آموزشها در کشور به عمل آوریم و به عبارت بهتر از آنجا که آموزشهای فنی و حرفه‌ای مستقیماً در اشتغال کشور نقش اساسی ایفاء می کند آن را به عنوان یکی از اساسی ترین برنامه‌های آتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مورد توجه قرار دهیم.

نگاهی به آمارهای موجود آموزشهای فنی و حرفه‌ای گویای نقصان این آموزشها و نیاز به توسعه متوازن آن در همه کشورها است:

۱- در کشور سالانه کمتر از ۶۵۰ هزار نفر در دوره‌های فنی و حرفه‌ای آموزش می بینند در حالی که جمعیت فعال کشور در حدود ۲۵ میلیون نفر هستند که بیش از ۳ میلیون نفر آنها را جمعیت بیکار تشکیل می دهد به عبارت دیگر این تعداد آموزشها فقط پاسخگوی بخش کوچکی از متقاضیان است.

۲- علیرغم ارتقاء دانش فنی در حوزه صنعت و کشاورزی کشور و تعریف مشاغل جدید در حوزه‌های فناوری متأسفانه آموزشهای فنی و حرفه‌ای از نظر کیفی تغییر قابل ملاحظه‌ای نکرده و دوره‌های آموزشی موجود پاسخگوی نیاز فرصتهای شغلی نیست.

۳- از آنجا که برخی از رشته‌های دانشگاهی منجر به دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب نخواهد شد لذا سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور لازم است برای این گروه از متقاضیان نیز استانداردهای مناسب آموزش و دوره‌های خاصی را پیش بینی نماید در حال حاضر سالانه بیش از ۱۵۰ هزار نفر از کارآموزان مراکز فنی و حرفه‌ای را فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تشکیل می‌دهند.

رئوس برنامه‌های آموزشهای فنی و حرفه‌ای

(۱) آموزشهای فنی و حرفه‌ای فصل مشترک منافع کارگران و کارفرمایان محسوب می‌شود از اینرو با تقویت این آموزشها در اجرای تکالیف دولت در قانون برنامه پنج ساله پنجم با رویکرد حمایت از تولید و سه جانبه گرایی همکاری فعال با تشکلهای کارگری و کارفرمایی و انجمنهای صنفی در زمینه ارتقاء مهارت نیروی کار شاغل آنها مورد توجه خاص قرار خواهد گرفت.

(۲) آموزش و تربیت نیروی کار متخصص، ماهر و نیمه‌ماهر مورد نیاز صنایع و خدمات کشور و برنامه‌ریزی آموزشی برای افراد شاغل وجویای کار فاقد مهارت، براساس سیاستهای کلی دولت در بخشهای صنعت، کشاورزی و خدمات.

(۳) ایجاد شرایط یکسان و برابر جهت برخورداری کلیه آحاد جمعیتی کشور از امکانات آموزشهای فنی و حرفه‌ای.

(۴) مطالعه مستمر شرایط اقتصادی و بازاریار، از حیث توسعه فناوریها و نیروی انسانی به منظور پیش‌بینی امکانات و منابع مورد نیاز.

(۵) تهیه و تنظیم برنامه‌های توسعه کمی و کیفی آموزشهای فنی و حرفه‌ای و اجرای این آموزشها مبتنی بر نیازهای بازار کار برای افرادجویای کار فاقد مهارت در گروههای مختلف سنی و تحصیلی و ارتقاء مهارت شاغلین. (مواد ۱۰۷ و ۱۲۱ قانون کار جمهوری اسلامی ایران)

(۶) برقراری ارتباط مداوم با مؤسسات آموزشی داخلی و سازمانهای بین‌المللی ذیربط به منظور کسب تازه ترین اطلاعات مربوط به آموزشهای فنی و حرفه‌ای با هدف ارتقاء کیفی و کمی برنامه‌های آموزشی.

(۷) تأمین و تربیت مربیان مورد نیاز سازمان و تنظیم و اجرای برنامه‌های آموزشی کاربردی (کارگاهی) ضمن خدمت، به منظور ارتقا دانش فنی مربیان و آشنایی آنان با فناوریهای جدید.

(۸) برنامه‌ریزی و تعیین ضوابط مربوط به نحوه مشارکت بخش خصوصی در اجرای آموزشهای فنی و حرفه‌ای و تشویق و ترغیب آنان به این امر و صدور مجوز تأسیس آموزشگاههای آزاد فنی و حرفه‌ای و اعمال نظارت لازم بر فعالیت آنان.

(۹) ارائه مشوقهای لازم به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و تعاونی در زمینه ایجاد و گسترش آموزشگاههای آزاد فنی و حرفه‌ای به منظور توسعه کمی و کیفی آموزشهای مهارتی در بخش غیر دولتی.

(۱۰) تهیه طرحهای تأمین، تکمیل، توسعه و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای کشور از طریق مطالعه، بررسی و استفاده از تجربیات کشورهای صنعتی و توسعه یافته و بازسازی و نوسازی و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای.

- ۱۱) تقویت حوزه پژوهش و برنامه‌ریزی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به منظور تدوین استانداردهای جدید متناسب با فناوریهای روز و نیازهای بازار کار کشور در بخشهای صنعتی، معدنی، کشاورزی، گردشگری و خدماتی.
- ۱۲) تهیه و تنظیم برنامه و معیارهای سنجش مهارت و توانایی‌های کارآموزان قبل از ورود به دوره آموزشی، در حین دوره آموزشی و در پایان دوره آموزشی و اعطاء گواهینامه بین‌المللی مهارت حرفه‌ای به واجدین شرایط.
- ۱۳) مشارکت فعال در سازمان بین‌المللی آموزشهای فنی و حرفه‌ای (IVTO) و تبادل تجربیات با سایر کشورها به منظور به روزرسانی استانداردهای آموزشی
- ۱۴) اجرای طرحهای شناسایی صنایع و مشاغل موجود و پیش‌بینی مشاغل جدید براساس طرحهای در دست اجراء در سطح کشور، با هدف تدوین استانداردهای آموزشی مورد نیاز و برنامه‌ریزی و اجرای آموزشهای فنی و حرفه‌ای مطابق نیازهای فعلی و آتی بازار کار.
- ۱۵) مطالعه و تدوین برنامه‌های آموزشی مهارتی متناسب با نیاز بازار کار و برنامه‌های اقتصادی کشور.
- ۱۶) مطالعه تحولات فناوریهای کشور و نیز آموزش آخرین دستاوردهای علمی و صنعتی به منظور بهره‌گیری در تدوین استانداردهای جدید.
- ۱۷) بسترسازی، برنامه‌ریزی و استقرار قانون الزام فراگیری آموزشهای فنی و حرفه‌ای برای اشتغال به کار (مصوب مجلس شورای اسلامی)
- ۱۸) بسترسازی، برنامه‌ریزی و استقرار آیین‌نامه صدور پروانه مهارت‌فنی نیروی کار ماهر و نیمه‌ماهر موضوع ماده ۴ قانون نظام مهندسی.
- ۱۹) احیای آموزشهای رشته‌های مربوط به صنعت ساختمان موضوع قانون نظام مهندسی ساختمان و آیین‌نامه‌های آن به منظور تربیت نیروی ماهر برای فعالیتهای عمرانی کشور
- ۲۰) بسترسازی، برنامه‌ریزی و استقرار موضوع ماده ۱۶ و ماده ۳۵ قانون نظام صنفی و سایر قوانین مربوطه.
- ۲۱) به کارگیری نتایج آمار و صفات کیفی و کمی آن در مناطق مختلف کشور و برنامه‌ریزی‌های لازم در امر آموزشهای فنی و حرفه‌ای به منظور رفع نارسایی‌ها و مشکلات موجود به منظور رفع انحرافات به وجود آمده در برنامه‌های آموزشی.
- ۲۲) همکاری با سازمان بین‌المللی کار (I.L.O) به منظور استفاده از ظرفیتهای آن سازمان برای ارتقا سطح علمی مربیان و همکاریهای دوجانبه آموزشی.
- ۲۳) بهره‌گیری از امکانات فنی و سرمایه‌ای کمکهای مردمی و بخشهای دولتی، غیردولتی (عمومی، تعاونی) و خصوصی برای توسعه آموزشهای فنی و حرفه‌ای کشور.
- ۲۴) نظارت، کنترل و ارزیابی اجرای برنامه‌های آموزشی مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی و غیردولتی.

- ۲۵) همکاری، هماهنگی و مشارکت با مدیران صنایع در زمینه تأمین مراکز کارآموزی در جوار و یا نزدیکی واحدهای تولیدی و صنعتی به منظور ارتقای دانش فنی و مهارت کارگران شاغل در این واحدها با هدف افزایش بهره‌وری آنها و تأمین اشتغال پایدار برای کارگران.
- ۲۶) برگزاری المپیادهای مهارت ملی و مشارکت در المپیاد مهارت بین‌المللی به منظور انتقال تجربیات آموزشهای فنی و حرفه‌ای جهانی به داخل کشور.
- ۲۷) ایجاد شبکه و پایگاه اطلاعات علمی آموزشهای فنی و حرفه‌ای و اطلاع‌رسانی و راهنمایی متقاضیان.
- ۲۸) راه‌اندازی مجدد کمیته کتاب به منظور تدوین کتابهای درسی مطابق استانداردهای مهارتی.
- ۲۹) تهیه و تدوین معیارهای سنجش توانایی‌های متقاضیان فراگیری آموزشهای فنی و حرفه‌ای.
- ۳۰) تهیه و تولید منابع آموزشی و کمک آموزشی شامل: بسته‌های آموزشی (سخت‌افزار و نرم‌افزارهای آموزشی) و وسایل کمک آموزشی.
- ۳۱) مطالعه و اجرای طرحهای پژوهشی آموزشهای فنی و حرفه‌ای به منظور بررسی اثربخشی آموزشهای فنی و حرفه‌ای در انجام وظایف شغلی و آسیب‌شناسی آموزشهای فنی و حرفه‌ای.
- ۳۲) ارزیابی مهارت و دانش فنی مربیان به منظور به‌روزرسانی و ارتقاء مهارت آنان متناسب با فناوری‌های روز.
- ۳۳) ایجاد امکانات رستوران و خوابگاه و سایر امکانات پرورشی از قبیل امکانات ورزشی و رفاهی براساس مطالعه جامع در برخی از مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای با هدف پاسخگویی به نیاز آموزشی برخی متقاضیان ساکن در مناطق فاقد امکانات آموزش فنی و حرفه‌ای از طریق پذیرش در این مراکز ویژه و جلوگیری از سرمایه‌گذاری‌های فاقد توجیه فنی و اقتصادی برای ساخت و تجهیز مراکز آموزشی در مناطق مختلف کشور.
- ۳۴) تقویت آموزشهای سیار در مناطق روستایی کشور به منظور امکان ایجاد فرصتهای شغلی در این مناطق و پیشگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه.
- ۳۵) ارتقای سطح آموزشهای فنی و حرفه‌ای از درجه دو به درجه یک و از درجه یک به دوره‌های تخصصی
- ۳۶) توسعه رشته‌های آموزش فنی و حرفه‌ای به صورت متوازن در همه نقاط کشور
- ۳۷) گسترش دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای با اولویت فناوری‌های جدید، رشته‌های کشاورزی، مشاغل خانگی و سایر رشته‌های مورد نیاز بازار کار داخل و خارج از کشور
- ۳۸) برقراری دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در ندامتگاه‌ها و پادگانهای سراسر کشور از طریق آموزشهای سیار
- ۳۹) توجه خاص به ارتقای آموزشهای مربوط به شاخه‌های مختلف IT به منظور کمک به رشد فعالیتهای بازرگانی، فرهنگی و تولیدی در کشور همچنین تقویت اشتغال خانگی

۴۰) ارتقاء جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سازمان بین‌المللی آموزشهای حرفه‌ای (IVTO)

۴۱) تدوین استانداردهای آموزشی و ارائه آموزشهای فنی و حرفه‌ای ویژه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی

۴۲) تدوین استانداردهای آموزشی و ارائه آموزشهای فنی و حرفه‌ای ویژه افراد معلول و کم‌توان

اقتصاد معیشتی

با توجه به اینکه منابع اقتصادی و ابتیاع آن از محدودیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است و دو رویکرد رفاهی هزینه کرد برای بهبود سطح زندگی و معیشت یک ضرورت تام است بر خود دانستم به تبیین رویکرد خود با خرد بگیران و مستمری بگیران اعم از آنهايي که از نظام بیمه‌ای مستمری دریافت می‌کنند یا از سازمانهای امدادی کمک مستمر بهره مند می‌شوند را بررسی و چالشها در راهکارهای خویش را اعلام نمایم.

چالشها

۱- تورم: تورم به‌عنوان یک عامل سدکننده درآمد واقعی افراد که همواره باعث انتقال بخشی از درآمد صاحبان درآمدهای کوچک نظیر کارگران - کارمندان - مستمری بگیران بازنشسته به اندوخته‌های صاحبان سرمایه‌های بزرگ و تهی شدن بیشتر این طبقات می‌گردد. بنابراین تورم جشنی است که فقرا قربانی آن و اغنیا برندگان همیشگی آن هستند با توجه به موقعیت ایران از نظر درصد تورم اعلامی به ماخذ تورم نقطه به نقطه رتبه ایران بعد از بلاروس در سال ۹۲ به دومین کشور دارای تورم بزرگ در جهان ترقی یافته است و این بدین معناست که ما لحظه به لحظه به جمع کشورهای می‌پیوندیم که در شرایط ابر تورمی سازوکار اقتصادی خود را تنظیم کرده‌اند بنابراین هر کوشش برای بهبود وضعیت معیشتی و اقتصاد خانوارهای کارگری - کارمند و مستمری‌بگیران در کنترل تورم عملی نیست.

۲- نبودن سیاست‌های باز توزیع درآمد در شرایط تورمی: که باعث تشدید بحران می‌گردد.

۳- عدم وجود راههای موثر برای بهبود سطح معیشت جامعه و در نتیجه احساس ضعف و سرخوردگی

۴- پرداخت یارانه نقدی که به‌نظر می‌رسید می‌تواند جبران بخشی از قدرت خرید از دست رفته صاحبان درآمدهای کوچک باشد نه فقط به حل این چالش کمک نکرد بلکه خود به یک چالش جدید و بحران دامنه‌دارتر تبدیل شد بنابراین در عمل بجای اینکه درآمد جدیدی کسب گردد و قدرت خرید بزرگتری اخذ شود قدرت خرید گذشته را نیز به تحلیل برد نتیجتاً با افزایش میزان تورم قدرت خرید خرد بگیران و صاحبان درآمد کوچک باز هم محرومتر شدند و باز هم فقیرتر شدند.

۵- آزادسازی قیمت‌ها چون با آزادسازی فرد همراه نبود فقط به گرانتر کردن زندگی برای طبقات پایین انجامید.

۶- مجموعه اتفاقات فوق باعث شد که ضریب چینی که نشانگر عدالت اقتصادی و بالطبع عدالت اجتماعی است دستخوش تغییر شد و وضعیت تعادل اقتصادی و اجتماعی جامعه را به سمت بدتر شدن پیش برد و این سبب شود که پس‌اندازها به شکل کاملاً اختصاصی نصیب صاحبان ثروت و درآمد گردد و بشکلی که اکنون بیش از ۹۰ درصد سپرده‌های بانکی متعلق به افرادی است که به دهک دهم درآمدی تعلق دارد.

۷- در حالیکه قیمت‌ها در بازار معمولاً قالبی از عرضه و تقاضا هستند فرد به شکل دستوری آن هم براساس مصالح ویژه افزایش یافته است مجموع دستمزدی که در ۱۰ ساله اخیر افزایش یافته با متوسط تورم و تورم سالانه حداقل کمی بیش از ۵۰ درصد را نشان می‌دهد بنابراین روزه‌روز قدرت خرید کارگران یا در حقیقت فرد حقیقی آنها با توجه به افزایش فرد اسمی کاهش یافته است و این خود باعث دلزدگی و از دست دادن امید به آینده و محیط کار گردیده است.

۸- عدم افزایش واقعی دستمزدها باعث عدم تعادل در صندوق تامین اجتماعی و بهم خوردن خط شکننده منابع و مصارف این سازمان گردیده است سازمان تامین اجتماعی با افزایش ۷۵۰ هزار تومان به ماخذ حداقل مستمری در حالیکه ۶۰ برای کسانی که حق بیمه به او می‌پردازند درآمد مشمول حق بیمه آنها زیر ۵۰۰ هزار تومان در ماه است بنابراین عدم تکافوی منابع و مصارف میشود برابر اطلاعات واصله سازمانی نظیر تامین اجتماعی ناچار از استقرار از بانک برای پرداخت مستمری می‌گردد و این صورت خطرناکتری از نظام اقتصادی و معیشتی و دستمزد است.

راهکارها

۱- اصلاح و تنظیم دستمزد مبتنی بر قوانین و مقررات بالادستی از جمله بندهای ۱ و ۲ ماده ۴۱ قانون کار که ناظر بر افزایش دستمزدها با تورم واقعی و انطباق آن با حداقل سبد هزینه معیشت خانوار کارگری می‌باشد و همچنین افزایش واقعی حقوق بازنشستگان و مستمری بگیران بر اساس ماده ۹۶ قانون تامین اجتماعی.

۲- اصلاح فرد سال ۹۲ با توجه به عدم رعایت دقیق قانون یعنی عدم اعمال تورم اعلامی مرکز آمار ایران به‌عنوان ماخذ افزایش حداقل به میزان ۶ درصد که باید به دستمزدها با تصمیم شورای عالی کار و نظر رییس جمهور محترم بررسی و اصلاح گردد.

۳- ضرورت تقویت پیمانهای دسته جمعی تعیین تکلیف این بخش از قانون کار و مقابله‌نامه‌های سازمان بین‌المللی کار بر اساس هدایت مذاکرات دو جانبه و ناظر به بنده ۷ و ج ماده ۷۳ قانون برنامه پنجم که خود می‌تواند به اصلاح ساختار فرد و تقویت معیشت کارگری بیانجامد.

۴- تقویت تعاونیهای مصرف کارگری و اتحادیه‌های آنها برای افزایش قدرت خرید کارگران و کم کردن هزینه‌های توزیع.

۵- جایگزینی کالا به‌جای پرداختهای نقدی برای کاهش سطح تورم موجود که باعث آزار فراوان طبقات محروم وضعیف گردیده است.

۶- وضع عوارض و مالیاتهای جدید و موقت با هدف توزیع مجدد این درآمدها در بین طبقات ضعیف برای کم کردن فشار اقتصادی آنها.

۷- انجام مطالعات میدانی و مشورت‌های لازم با سایر شرکای اجتماعی به‌منظور تعیین دستمزدهای واقعی برای کارگران متناسب با هزینه‌های زندگی در اجرای قانون کار.

حوزه اقتصادی و تولید

- ارتقای نظام سلامت اداری و مبارزه با فساد

- تدوین استراتژی انقباضی و انبساطی در مورد شرکتها و موسسات وابسته و تعیین سبد سرمایه‌گذاری حوزه‌های اقتصادی وزارتخانه

- غیرسیاسی، کارآمد و شایسته‌سالار کردن مدیریت حوزه‌های اقتصادی وزارتخانه به کمک نخبگان اقتصادی

- توسعه فعالیت‌های مولد سودآور

- ارتقای بهره‌وری شرکت‌های تحت پوشش بخش اقتصادی وزارتخانه